

A. Ympäristöryhmä pystyy!

Omaa napaa kauemmas näkeviä tarvitaan

Tällä hetkellä suomalaiset käyttävät luonnonvaroja ja energiaa kolminkertaisesti maapallon kantokykyyn nähden. Elämäntapamme on maapallolle liian kuluttavaa ja käytämme enemmän, kuin osuutemme maapallon luonnonvaroista olisi. Se ei ole oikeudenmukaista eikä viisasta. Jos haluamme tulevaisuudessakin elää täällä, meidän on pystyttävä muuttamaan toimintatapamme kestäväen elämäntavan mukaisiksi. Se tarkoittaa että

- välitämme ja huolehdimme itsestämme ja muista, myös tulevaisuudessa
- toimimme niin, että emme tuhlaa luonnonvaroja ja säilytämme siten hyvät elinolosuhteet kaikilla maapallon asukkailla, myös eläimillä ja kasveilla

Koulun ympäristöryhmän tehtävänä on saada koko kouluyhteisö ymmärtämään kestäväen elämäntavan merkitys ja toimimaan sen mukaisesti. Ryhmä auttaa koulun ekologisen jalanjäljen pienentämisessä ja siten toimii myös globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiseksi maailmassa.

Suuria vaikutuksia saadaan aikaan parantamalla koulurakennuksen energiatehokkuutta, vaihtamalla uusiutuvaan energiaan, edistämällä kouluruokailun ympäristöystävällisyyttä ja lisäämällä vähäpäästöistä liikkumista koulumatkoilla ja retkillä. Ja todella tärkeää on kertoa, miksi toisella tavalla toimiminen kannattaa sekä innostaa kaikki mukaan!

Miten ympäristöryhmä toimii?

1. Valitkaa, keitä ympäristöryhmään tulee mukaan.

Ryhmään voi kuulua sekä oppilaita, opettajia että koulun muuta henkilökuntaa. Ydinjoukkonne voi koostua vain oppilaista ja ohjaavasta opettajasta, mutta ainakin silloin tällöin kokoontumisiin kannattaa kutsua myös muita, vaikkapa rehtori. Oppilaista mukana olisi hyvä olla eri luokkasteiden edustajia ja kaikkia sukupuolia.

Ottakaa mukaan kaikki kiinnostuneet tai – jos halukkaita on aivan liikaa – pitäkää vaalit. Sopivaa ryhmän kokoa on hankalaa määritellä. Jos innokkaita on reilusti yli 20, kannattaa ryhmä jakaa muutamaan toimintaryhmään, jotta kaikille riittää mielekästä tekemistä. Yhtenäiskouluissa mukana on hyvä olla opettaja sekä yläkoulun että alakoulun puolelta. Isossa yhtenäiskoulussa voi myös olla erikseen pienten ja isojen ryhmät, jotka kuitenkin tekevät tiivistä yhteistyötä ja tapaavat säännöllisesti koko porukalla.

2. Miettikää, mitä haluatte tehdä.

Ottakaa selvää asioista, joiden puolesta juuri nyt pitäisi toimia. Mitä koulunne oppilaat haluavat tehdä tai mistä he ovat huolestuneita? Opettajat, rehtori, koulun muu henkilökunta ja vanhemmat ovat toiminnassa apuna, mutta he eivät päättä mitä ryhmä tekee. WWF on kestäväen elämäntavan

ja ympäristöasioiden asiantuntija, joten WWF:n nettisivuilta kannattaa tutkailla, mihin asiaan olisi juuri nyt aika tarttua.

Kun tarkoituksena on pienentää koulun arjessa syntyviä ympäristövaikutuksia, erityisesti seuraaviin toimiin keskittymällä saadaan paljon aikaiseksi:

- Koulurakennuksen energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvan energian käytön lisääminen koulussa.
- Kouluruokailun ympäristöystävällisyyden edistäminen kuten ruokahävikin estäminen, lihatuotteiden käytön vähentäminen ja luomuruuan osuuden lisääminen.
- Pyöräilyn, kävelyn, kimppekyytien ja julkisen liikenteen käytön lisääminen koulumatkoilla ja retkillä.

Selvittäkää, mitä toimia koulussanne on jo tehty ja mitä voisitte tehdä seuraavaksi. Tutustukaa muiden koulujen ympäristöryhmien tekemisiin tai hakeutukaa mukaan koulujen ympäristöryhmille järjestettäviin koulutuksiin inspiraation löytämiseksi. Kerätkää aluksi kasaan niin paljon ideoita kuin keksitte, niistä on sitten hyvä lähteä karsimaan ja valitsemaan toteutuskelpoisinta.

3. Tehkää suunnitelma

Päätäkää, kuinka usein kokoontutte. Ryhmällä olisi hyvä olla jokin säännöllinen tapaamisaika, kuten esimerkiksi ”ruokavälitunnilla aina kuun ensimmäisenä tiistaina tai joka kolmas viikko maanantai-iltapäivisin”. Tarkistakaa opettajalta ja rehtorilta, että voitte käyttää ympäristöryhmän toimintaan aikaa myös tunneista, ei vain välituntisin. Ympäristöryhmä voi myös toimia kerhona, jolloin tapaamisia on useammin ja mukaan mahtuu monenlaista ohjelmaa. Jos teillä ei ole vakituista tapaamisaikaa, varmistakaa kokoontumisessa aina seuraava tapaamispäivämäärä, jotta asiat etenevät.

Tehkää tarkempi suunnitelma yhdestä ideasta, jonka aiotte toteuttaa esimerkiksi WWF:n materiaalipankista löytyvää ideapohjaa hyödyntäen. Kirjatkaa mukaan suunnitelmaan:

- **Toiminnan päämäärä:** Miksi teemme tämän ja mitä tavoitteita se edistää?
- **Idean toteutus konkreettisesti:** Mitä tehdään?
- **Toteutustapa:** Kuka tekee ja mitä? Tarvitaanko tekemiseen lupa joltain? Miten asiasta kerrotaan muille? Miten dokumentoidaan?
- **Resurssit:** Keitä ihmisiä ja mitä tarvikkeita tarvitaan? Missä tehdään? Tarvitaanko rahaa?
- **Aikataulu:** Milloin tehdään mitään?
Lisäksi suunnitelmaan voi kuvittaa tai kirjoittaa:
- **Miltä toiminta näyttää ja mitä innostavaa juuri tässä ideassa on?**
Ja toteutuksen lopuksi ideapaperin toiselle puolelle voi kirjata, miten idean toteutus onnistui!

4. Dokumentoikaa tekemisiänne ja pitäkää ääntä ryhmän toiminnasta.

Pitäkää kirjaa tapaamisista ja toiminnoista, ottakaa kuvia ja videoita ja haastatelkaa osallistujia. Tiedottakaa toiminnastanne teille sopivalla tavalla esimerkiksi koulun nettisivuilla, omalla ilmoitustaululla, infotelkkarissa, aamunavauksissa tai vanhempainilloissa, jotta koko koulu tietää, mitä on tekeillä. Suunnitelmista sekä tehdyistä jutuista viestiminen on tosi tärkeää, sillä niin saatte muutkin toimimaan. Kun kaveritkin ovat mukana, tekeminen on hauskeempaa. Jos hyödynnätte sosiaalista mediaa ryhmän sisäisessä yhteydenpidossa, se on tehtävä niin, ettei kukaan sen vuoksi jää ulkopuolelle tapahtumista.

Kun olette toteuttaneet jonkun hauskan tempauksen, se kannattaa myös jakaa laajemmin esimerkiksi blogissa, sosiaalisen median tileillä tai paikallislehdessä. Oman ryhmänne vaikuttavuus kasvaa, kun tekemisenne voivat innostaa muitakin toimimaan!

5. Toimikaa ryhmänä, ei yksin.

Käyttäkää hyväksi vahvuksianne. Jokaisella ryhmässä on erityisiä taitoja, jotka kannattaa ottaa käyttöön. Jakakaa roolit ja vastuu ryhmässä.

Kysykää neuvoa, kun sitä tarvitsette. Ei kannata jäädä jumiin, jos joku asia ei tunnu sujuvan. Opettajat, rehtori, koulun henkilökunta, vanhemmat ja muut oppilaat auttavat.

6. Arvioikaa, miten onnistuitte.

Mitä saimme aikaan? Mitä opimme? Mitä tehtiin hyvin, missä olisi parantamisen varaa? Miten saadaan ihmiset jatkamaan aiheen parissa? Toteutetun tempauksen jälkeen seuraavassa tapaamisessa on hyvä pohtia näitä seikkoja ja hyödyntää opittua tulevissa toiminnoissa. Seuraavan kerran onnistutte varmasti vielä paremmin!

B. Vinkkejä ryhmän ensimmäisiin tapaamisiin

Ohjaava opettaja tavallisesti laittaa ryhmän toiminnan alulle, ilmoittaa ensimmäisestä tapaamiskerrasta ja kutsuu mukaan kaikki halukkaat. Ensimmäisessä tapaamisessa voitte arvioida, tarvitaanko mukaan lisää ryhmäläisiä vai kannattaako suuri joukko jakaa useammaksi toimintaryhmäksi teeman tai luokka-asteen mukaan.

Jotta toiminta pääsee käyntiin, lukukauden ensimmäinen kokoontuminen kannattaa järjestää pian koulun alettua, kun on päästy arkeen kiinni.

Tutustuminen

- Tutustukaa toisiinne: keitä kaikkia on mukana, minkälaisesta toiminnasta pidätte ja missä olette hyviä. Voitte hyödyntää tutustumisvinkkejä tämän dokumentin lopussa.
- Innostamiseksi ja teemaan sisälle pääsemiseksi voitte esimerkiksi katsoa ”Ympäristöryhmän arvoitus” -videon tai googlata muiden ympäristöryhmien tekemisiä.

Ympäristöryhmän säännöt ja käytännöt

- Keskustelkaa siitä, millainen on toimiva ja aikaansaava ryhmä. Mitä se vaatii ryhmän jäseniltä? Kirjatkaa muistiin esille nousevia asioita. Näitä voitte käyttää hyväksi, kun laaditte sääntöjä ryhmän toiminnalle.
- Sopikaa ryhmän käytännöistä. Tässä ohjaava opettaja on apuna. Päättäkää esimerkiksi seuraavat asiat:
  1. Kuinka usein tapaamisia pidetään ja kuinka kauan ne kestävät?
  2. Missä ryhmän toiminnasta/tapaamisista ilmoitetaan? Isommilla oppilailla voi olla WhatsApp-ryhmä, pienemmillä sopiva paikka voi olla ilmoitustaulu.
  3. Missä ryhmä kokoontuu?
  4. Mitkä ovat ryhmän säännöt?
  5. Miten ryhmän toimintaa dokumentoidaan, kuka sen tekee ja missä tietoa säilytetään? Tätä vastuuta on hyvä jakaa ryhmäläisten kesken.
- Mikä voisi olla ryhmän nimi? Tätä ei tarvitse päättää ensimmäisessä kokouksessa, mutta voitte jo miettiä mieleen tulevia ehdotuksia.

Toiminnan ideointia

- Kertokaa ryhmän perustamisesta kouluyhteisölle, myös koteihin. Jos tarvitsette lisää jäseniä, ensimmäisenä kannattaa toteuttaa esimerkiksi ympäristöryhmän tietoisuuskampania tai nimikilpailu. Siten saatte ryhmän tunnetuksi koulussa ja hyvän alun toiminnalle.
- Mitkä seikat koulussa tarvitsisivat parannusta tai mitä olisi hauska toteuttaa? Voitte arvioida koulussanne tarvittavia toimia "Tutkimusretkellä koulussa" -materiaalin avulla tai järjestää ryhmäläisten ideoita kiinnostavuusjärjestykseen. Voitte järjestää koko koululle äänestyksen listaamanne ehdotusten pohjalta ja päättää siten, mitä asiaa ryhdytte ensimmäisenä edistämään.
- Kun olette päättäneet, mitä haluatte ensimmäisenä toteuttaa, tehkää ideasta tarkempi toteuttamissuunnitelma esimerkiksi
- **Idealaatikko mukaan kokouksiin.** Tapaamisissa keskustelu voi rönnyillä ja joskus on hankala pysyä asiassa. Koska jokaisella tapaamisella on jokin tavoite, niin aina ei voi käyttää aikaa uusien ideoiden pyörittelyyn. Siksi kannattaa jokaisen tapaamisen aluksi ottaa esille "idealaatikko"-paperi. Siihen kirjataan muistiin tapaamisessa tulleet uudet ideat, jotka eivät suoraan liity sen hetkiseen aiheeseen: *"Hyvä idea. Merkitään se muistiin, ettei unohdu. Nyt on kuitenkin tarkoitus puhua vedensäästötempauksen toteutuksesta"*. Idealaatikon ajatuksiin palataan myöhemmin.

Seuraavan tapaamisen sopiminen

- Kokouksen lopuksi on aina hyvä varmistaa, milloin seuraavan kerran tavataan. Voitte sopia myös asioista, joita ryhmäläiset tekevät ennen sitä: esimerkiksi etsivät tietoja muiden koulujen ympäristöryhmistä tai pohtivat hauskaa nimeä ryhmälle.

C. Esimerkki ympäristöryhmän kokoontumisesta

Tapaaminen voisi kulkea näin:

1. Sovitaan, kuka kirjaa muistiin, mitä tapaamisessa tehtiin ja kuka tarkkailee ajan kulkua. Ohjaava opettaja voi aluksi olla "puheenjohtajana", myöhemmin tapaamisia voi vetää joku oppilaista.
2. Aluksi kirjataan kaikkien nähtäväksi, mitä tässä tapaamisessa pitäisi saada aikaan. Tapaamisen tavoite voi olla esimerkiksi
  - päättää mitä viimeksi esille tulleista ideoista aletaan toteuttaa ensiksi
  - tai sopia työnjaosta tempauksen toteutuksessa
  - tai miettiä miten vanhemmat saataisiin mukaan tapahtuman järjestelyihin
3. Jos edellisessä kokouksessa on sovittu, että ryhmäläiset tekevät jotain itsenäisesti kokousten välillä, nyt käydään läpi mitä on tehty tai havaittu.
4. Sitten toimitaan: keskustellaan, laaditaan kysymyksiä, kierretään koululla havainnoimassa, piirretään julisteita tai mikä tapaamisen päämäärä tällä kertaa onkaan.
5. Kokouksen päätteeksi todetaan, mitä saatiin yhdessä aikaan (kirjataan muistiinpanoihin) ja varmistetaan että kaikki tietävät, mitä seuraavaksi tapahtuu: mitä tästä tapaamisesta viestitään muille, milloin tavataan ja mitä tehdään ennen seuraavaa tapaamista.
6. Lopuksi – jos ryhmä niin haluaa – voidaan aina suorittaa sama "rituaali", joka on ryhmän keksimä: teemalaulu, huuto tai vaikka ringissä toteutettava hauska juttu. Näin pidetään yllä mehenkeä ja ryhmäläisille jää hyvä mieli kokouksesta.

Yhdessä päättäminen

Ryhmän toiminnassa on tärkeää, että kaikkien mielipiteet otetaan huomioon. Koska mielipiteitä on yhtä paljon kuin ryhmäläisiä, ei jokaisen toivetta voi aina toteuttaa. Siksi ryhmässä on hyvä harjoitella päätöksentekoa yhdessä. Tässä joitakin sopivia menetelmiä:

1) Yhteisymmärrys –sanan pohdinta

Miettikää mitä sanonta "Ryhmässä vallitsee yhteisymmärrys tästä asiasta" tarkoittaa. Jos kaikki eivät ole samaa mieltä jostain asiasta, kuinka voidaan kuitenkin saada aikaan yhteisymmärrys? Kirjatkaa muistiin ryhmän määritelmä yhteisymmärryksestä. Yksi määritelmä voisi olla: "Löydetään ratkaisu, jonka kaikki ryhmäläiset voivat hyväksyä ja jota kukaan ei vastusta".

2) 7-pistettä

Jokainen kirjoittaa lappulle yhden oman ideansa. Sitten jokainen vaihtaa lappua toisten ryhmäläisten kanssa kolme kertaa. Nyt kenelläkään ei pitäisi olla omaa lappua. Sitten asetetaan pareittain, jokaisella parilla on kaksi idealappua. He lukevat ideat ja antavat näille ideoille yhteensä 7 pistettä sen mukaan, miten hyviä ne heidän mielestään ovat: esim. 3 ja 4, tai 5 ja 2. Sitten vaihdetaan lappuja toisten pariin kanssa ja toistetaan pisteytys. Isossa ryhmässä tämä voidaan tehdä kolme kertaa. Viimeiseksi lappua pitänyt pari laskee pisteet idealle. Lopuksi on olemassa kasa idealappuja, joiden ideat ovat saaneet eri määrän pisteitä ja siten ne on saatu ryhmän mielipiteiden mukaan jonkinlaiseen järjestykseen.

3) Liikennevalot

Kun on yhdessä ideoitu, kirjoitetaan kaikki ideat yhteen taululle. Jokainen saa kolme tarralappua: vihreän, keltaisen ja punaisen. Jokainen saa sitten käydä kertomassa mielipiteensä eri ehdotuksille: vihreän mieluisimmalle, keltaisen seuraavaksi ja punaisen epämieluisimmalle. Jokaisella voi myös olla kolme tasa-arvoista ääntä (pelkästään kolme vihreää) ja ne saa antaa haluamilleen ehdotuksille. Toteutukseen tai työstettäväksi otetaan eniten kannatusta saaneet.

Erimielisyyksien sattuessa

Joskus ryhmäläisillä voi olla hyvin erilainen ajatus siitä, mitä he haluaisivat tehdä ja voidaan jäädä jumiin. Silloin voidaan esimerkiksi:

- 1) Sopia, että toteutetaan useampi idea vuoden aikana eli eri ryhmäläisten toiveet toteutuvat peräkkäin. Näin motivaatiota toimintaan löytävät nekin, joiden suosikki-idea ei toteuteta ensimmäisenä mutta he tietävät, että seuraavaksi työskennellään sen kimpussa.
- 2) Voidaan jakaa ryhmä pienempiin toimintaryhmiin. Näin päästään toteuttamaan useampaa ideaa yhtä aikaa ja moni pääsee työskentelemään itselle kiinnostavimman teeman parissa.
- 3) Voidaan tehdä samalle idealle useampi erilainen toteutustapa: jos toiset haluaisivat toteuttaa tietoisikun videona ja toiset aulanäyttelynä, mikään ei estä tekemästä molempia!

Tärkeintä on, että kaikilla ryhmäläisillä on hyvä mieli toiminnasta ja he kokevat, että saavat tehdä mieluisia ja kiinnostavia asioita. Jos yksi vaihtoehto olisi saamassa eniten kannatusta, mutta muutama ryhmäläinen ei ole siitä innostunut, voidaan keskustella esimerkiksi seuraavia kysymyksiä hyödyntäen:

- Mikä vaihtoehto pitäisi valita?
- Mitä vaihtoehtoa ei pitäisi valita?
- Miksi?
- Miten saisimme sinut hyväksymään tämän vaihtoehdon?
- Miten tätä vaihtoehtoa voisi parantaa?

D. Tapoja tutustumiseen

Ryhmittäminen ilman ääntä

Asetutaan rinkiin ja jokainen sanoo vuorotellen nimensä. Sitten ohjaaja pyytää ryhmää kävelemään sikin sokin tilassa. Ilman puhetta, sanoja tai ääniä oppilaat hakeutuvat ryhmiin:

1) paitatyypin mukaan. Kun oppilaat ovat ryhmissä ilman keskustelua, ryhmä kerrallaan he huutavat – ryhmä yhdessä - ryhmänsä paitatyypin (esim. raidallinen). Sitten ryhmäläiset pienryhmissä esittäytyvät toisilleen.

Sen jälkeen ryhmäläiset kävelevät uudelleen sikin sokin ilman sanoja, ja vain eleitä ja ilmeitä apuna käyttäen muodostavat ryhmiä 2) hiusten värin, 3) lempieläimen tai 4) suosikkioppiaineen mukaan. Pienryhmissä aina tarkistetaan nimet.

Parin haastattelu

Asetutaan pareittain ja jutellaan esimerkiksi seuraavista asioista:

- kuka olen?
- mistä asioista koulussa pidän, mistä en pidä?
- missä asioissa olen hyvä?
- mitä uutta haluaisin oppia?
- mikä on lempivuodenaikani ja miksi?

Sitten yhdessä piirissä istuen kukin kertoo omin sanoin omasta parista joitakin oppimiaan asioita.

Ainutlaatuinen minä

Jokainen yrittää keksiä itsestään jotain sellaista, mitä muut eivät ole/osaa/eivät ole tehneet. Voi keksiä valmiiksi muutaman erilaisen. Sitten vuorotellen noudetaan ylös, sanotaan nimi ja kerrotaan esim. "Olenko ainoa, joka on luistellut luonnonjäällä järvellä?". Jos kukaan ei nouse ylös eli ei ole luistellut järven jäällä, osallistuja saa istua ja vuoro siirtyy seuraavalle. Jos joku on tehnyt samaa, pitää osallistujan keksiä uusi asia itsestään. Jotta tilanne ei mene kiusalliseksi, henkilö voi jäädä vähäksi aikaa miettimään omaa toista ominaisuuttaan ja vuoro voi siirtyä eteenpäin. Kun hän on keksinyt uuden, hän voi esittää sen.

Nimileikki

Piirissä istuen jokainen keksii oman nimensä kanssa sointuvan "sukunimen eliömaailmasta". Ohjaaja aloittaa ja sanoo oman nimensä ("Vesa Vaskitsa"). Seuraava sanoo ohjaajan nimen ja sitten omansa. Näin jatketaan, kunnes viimeinen sanoo kaikkien nimet. Kun nimikierros on käyty, otetaan heitettäväksi esim. pehmoeläin tai pallo. Heitetään sitä jollekin ringissä istuvalle, jonka nimi muistetaan ja sanotaan se ääneen. Nimileikin voi toteuttaa myös keksimällä nimeen liitettävän liikkeen.

Kuva, joka kertoo minusta

Lehdistä leikattuja jotenkin ympäristöaiheisiin liittyviä kuvia, postikortteja tai peleihin kuuluvia kortteja on pöydällä. Jokainen osallistuja saa valita kuvan, jossa on jotain häneen liittyvää tai joka häntä kuvaa. Sen jälkeen jokainen näyttää vuorotellen valitsemansa kuvan, kertoo nimensä ja kertoo, mikä siinä liittyy häneen.

Omat ja toisten tavarat

Ryhmäläiset voivat tuoda mukanaan tapaamiseen jonkin tavarat, jotka sijoitetaan pöydälle tai lattialle. Tavara voi liittyä ympäristöteemoihin. Jokainen käy sitten hakemassa yhden esineen, mutta omaa tavaraa ei saa ottaa. Ohjaaja esittelee ensiksi esineen, jonka hän valitsi. Sitten hän kysyy, kenen tuoma se on. Esineen omistaja esittelee itsensä ja kertoo, miksi tavara on hänelle tärkeä tai miksi hän toi sen. Sitten hän esittelee itsellään olevan esineen ja kysyy vuorostaan, kenen tuoma esine on. Näin jatketaan, kunnes kaikki ovat esitelleet itsensä ja esineensä.

Tutustumisleikkien lähteet:

Kirsi Airaksinen (toim): Innostu! Innosta! Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa, 1998.
IMPROVment Oy: Ideapakka, 2015.